

INTENZIVIRANJE SISTEMA GAJENJA ORAHA

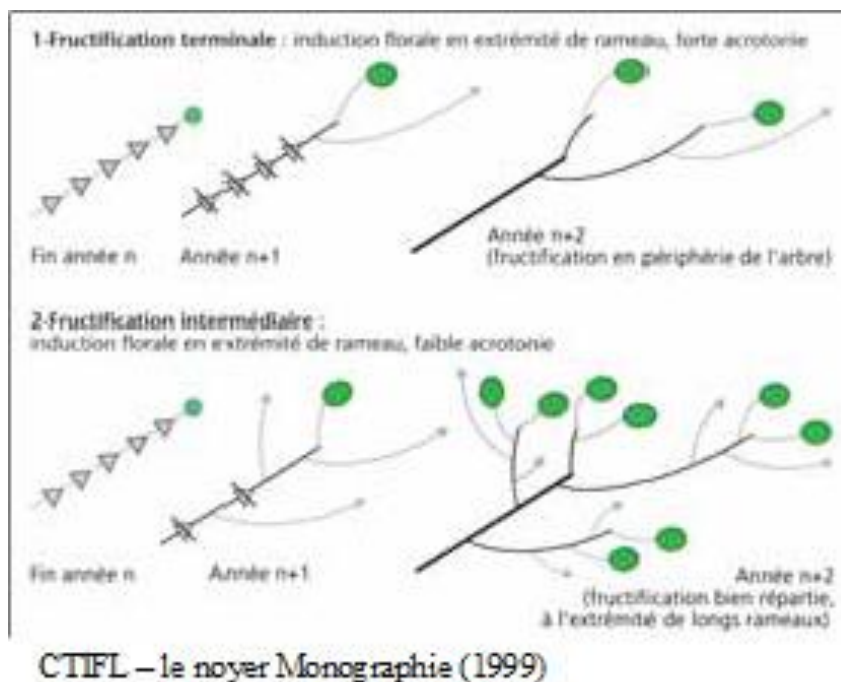
Poslednjih godina, zahvaljujući napornom radu zapadnih selekcionara i pomologa došlo je do vidnog pomaka u intenziviranju proizvodnje oraha. Stubovi ovog napretka, kao i kod ostalih vrsta voćaka, počivaju na izboru manje bujnih podloga, zatim rodnijih sorti (sorti koje lateralno-bočno rađaju) i odgovarajućem uzgojnom obliku. Intenziviranje proizvodnje oraha u Italiji zasnovano je na uspesima koji su postignuti u intenziviranju orašarstva u SAD-u (Kalifornija) i Francuskoj. Preporučena gustina sadnje je 3,5-6 x 7-8 m; manje gusti sklop se primenjuje kod orašnjaka podignutih na plodnijim zemljištima i kod bujnijih sorti koje vršno rađaju. U intenzivnim sistemima gajenja oraha primenjuju se uzgojni oblici koji favorizuju ograničeni vegetativni porast putem ranog plodonošenja. U upotrebi su tzv. strukturne osovine, u formi slobodne ili kontrolisane piramidalne krune (Sl. 1.) dok su u starijim orašnjacima prisutne su otvoreniji tipovi krune (otvorena vaza).

Sl. 1. Gusti zasadi oraha na Zapadu (sorta Lara)

Američke i francuske sorte oraha dobijene planskom hibridizacijom unutar vrste *J. regia* (Chadler, Howard, Pedro, Tulare, zatim Fernette, Fernor, Lara) koje nose lateralan rod, u plantažama na zapadu obično se gaje na manje bujnim podlogama *J. nigra* L. (istočnoamerički crni orah), dok *J. hindsii* J. R. (severnokalifornijski crni orah) i na Berbankovi međuvrsni hibridi (*J. regia* x *J. hindsii*) Paradox i Royal spadaju u bujne podloge. U špalirnim sistemima piramidalne krune (slobodne ili kontrolisane) sa gustinom sadnje 3,5-6 x 7-8 m (200-400 stabala/ha) sprovode se mnogobrojni pomotehnički zahvati (povijanje i pinciranje grana, rovašenje, prstenovanje i poluprstenovanje, uklanjanje primarnih pupoljaka sa vratom, prekraćivanje grana za 1/3-1/4 i uklanjanje suvišnih mladara do osnove) u cilju dobijanja prinosa koji se kreću u rasponu 4-6 t/ha i početnog roda koji se može očekivati već u 3. godini života zasada. Rezidba mladih stabala u prvih 4-6 godina života gotovo da se i ne izvodi. Sorte oštrog ugla grananja i vršnog rađanja (Franket, Ser) traže formiranje kotlaste krune (vaze) za visok rod. Vaza se takođe preporučuje i za terene koji ne obiluju vetrovima.

Ostale agro- i pomotehničke mere koje podrazumevaju intenzivne zasade oraha, pored izbora odgovarajuće sortne kompozicije (orah je samobesplodna jednodoma voćka pa je za redovno i dobro rađanje glavne sorte potrebno obezbediti 5-8 % stabala sorti oprašivača koji moraju biti difuzno raspoređeni po zasadu) jeste i **zatravnjivanje** (u kombinaciji sa tretmanima herbicidima unutar reda i obavezno navodnjavanje) i **đubrenje** sa 2-4 puta većim količinama hraniva NPK u prvim godinama života zasada ali i u punom plodonošenju. Primenjuje se fertirigacija u sistemu drip- ili mikro-rasprskivača. **Rezidba** zasada u rodu zavisi od tipa rađanja kod sorti oraha (Sl. 2.).

Sl. 2. Tipovi plodonošenja (vršni i intermedijarni sa lateralnim rađanjem) kod sorti oraha

Kod vršno rađajućih sorti cilj je obnoviti rodne grančice i favorizovati cirkulaciju vazduha kao i prodor svetlosti kroz celokupan biljni sklop, trudeći se da se izbegne prebacivanje roda ka periferiji krune. Kod lateralno rađajućih sorti cilj rezidbe je da se favorizuje koliko je god to moguće dobijanje novog prirasta (snažna vegetativna aktivnost) u kombinaciji sa postepenim smanjivanjem broja grančica na centralnoj osovini kako bi se obezbedilo bolje provetravanje biljnog sklopa. Ovo je neobično važno s obzirom na intenzivnu agrotehniku koja se sprovodi u modernim zasadima oraha gustog sklopa i osetljivost vrste na niz gljivičnih oboljenja i patogena.

mr Dejan Marinković